

לשקר - אז למה לא?

מטרת הפעולה

החניכים יכירו בבעייתיות ובהשלכות של השקר.

מבנה הפעולה

- א. לשקר אין רגליים
- ב. תחזוק השקר
- ג. האמת שבקשר
- ד. סיכום.

מהלך הפעולה

א. לשקר אין רגליים

נבקש מהחניכים להציג את הסיפור של דני:

קריין א': ביום ראשון יש מבחן בחשבון. מבחן קשה, מבחן חשוב, מבחן שדני חייב להצליח בו! זה מה שייקבע באיזו הקבצה דני יהיה. בעצם מה שיותר חשוב לדני, זה כמה ההורים שלו רוצים שיצליח במבחן וכמה הוא לא יכול לאכזב אותם...

דני: אני חייב לקבל ציון טוב!! אבל מה אני אעשה? יש כל כך הרבה חומר, ולא באמת הייתי חרוץ במהלך השנה... בעצם גם לא ממש נכחתי בכיתה... אין לי סיכוי להצליח! אבא ואמא כל כך יכעסו עליי... הם רוצים שאהיה בהקבצה א', ועם כמה שאני הולך לקבל במבחן, זה לא הולך לקרות!!! משהו אני חייב לעשות.. מה אפשר... ממ.. יש לי רעיון!

קריין ב': דני, נשאר אחרי הלימודים בבית הספר... נכנס לחדר המורים, פתח את התא של המורה לחשבון... ושם- לנגד עיניו, נגלה טופס המבחן שעתידי להיות ביום ראשון!!!

דני: עכשיו כל מה שעליי לעשות הוא להעתיק את השאלות, למצוא את הפתרונות, ללמוד את הפתרונות בע"פ- ולהצליח!!

קריין ג': ביום המבחן- דני שמח מאוד! הוא הרי יודע מהן התשובות.. את המבחן הוא סיים ראשון ויצא עם חיוך מהכיתה!
כעבור מס' שבועות...

דני קיבל את המבחן בחזרה, ובראשו כתוב: 'אנא גש אליי בסוף היום, בברכה, המורה לחשבון'. דני נבהל וחשש שמא גילו את תרמיתו. בסוף היום, ניגש חושש לחדר המנהל, שם המתינו לו המנהל והמורה לחשבון.

המורה לחשבון: דני, אני מניח שאתה כבר יודע במה מדובר.. במהלך השנה לא למדת כלל ולכן לא ייתכן שבמבחן פתאום ידעת את כל החומר. והוכחה לכך היא שעובדת הנקיון ראתה כיצד העתקת את טופס הבחינה שהיה בתא שלי.

מנהל: זהו מעשה חמור מאוד! זוהי גניבה ממש! אנחנו מתכוונים ליצור קשר עם ההורים שלך ולדון איתם כיצד לטפל במעשה שלך.

--

קריין ד': דני הלך הביתה נסער.. מה יעשה כעת? הרי כל התחבולה הייתה כדי שהוריו לא יכעסו עליו וכעת יש להם סיבה גדולה יותר לכעוס! אסור להם לגלות! באיזושהי דרך, הוא חייב להיחלץ מהמצב... דני הגיע לביתו, אמא עמדה ובישלה ארוחת צהריים.

אמא: דני! מה שלומך? איך היה המבחן?

דני:.....

בסוף הסיפור נבקש מהחניכים להמשיך את ההצגה לפי סבב, כאשר כל אחד ממשיך את ההצגה מהיכן שהיא נעצרה לפניו.

המשימה של החניכים היא **לא להיתפס בשקר**. (שימו לב! המשימה היא לא להיתפס, לא לא לשקר...)

כל אחד מוסיף משלו המשך לסיפור: את האמא ימשיך להציג חניך אחד והילד המשקר יהיה כל חניך בסבב המנסה לצאת מהפלונטר של השקר הקודם, עד שהחניך האחרון צריך לחשוב על רעיון איך נחלצים מהפלונטר. האמא ממשיכה תוך כדי להקשות על תשובות הילד המשקר (בסבב) בהתאם למה שהחניכים אומרים.

אופציה ב': משחק האמת והשקר. נבקש מכל חניך לספר משפט אחד אמיתי על עצמו, ומשפט אחד שקרי. המטרה של הקבוצה היא לגלות איזה משפט הוא האמת. נשאל אח"כ את החניכים: האם היה לכם קשה לזהות את האמת? האם היה לכם קשה לחשוב על משפט שקרי?

ב. תחזוק השקר

נחלק את החניכים לקבוצות דיון- כל קבוצה תקבל קטע שדן בשקרים מכיוון מסוים (נספח

1).

לאחר מכן יתכנסו כולם לדיון-

- מה משותף לכל הקטעים?
- איך השקר משפיע על החיים שלנו?
- האם יש שקרים 'שמותר' להגיד?
- מה מרגיש אדם שמשקר? האם כמות השקרים משנה?
- מה אדם שמשקר 'מפסיד'? עם מה הוא צריך להתמודד כדי לתחזק את השקר? (מבחינה פיזית, נפשית, חינוכית, תורנית...)

ג. האמת שבקשר

נניח את האותיות 'ש' 'ק' 'ר' אחת על השנייה. נתנצל על הבלגן ונבקש מאחד החניכים שיסדר את האותיות על הרצפה.

סביר להניח שהחניך יסדר אותם לפי הסדר ש ק ר. נסביר שזוהי טעות ואנחנו מבקשים ממנו לסדר *לפי הסדר* (לא נגלה לפי איזה סדר...)

כך נרמוז לחניך עד שהוא יסדר את האותיות לפי סדר ק ש ר.

נסביר לחניכים ששקר הוא בעצם קשר מבולבל, ושהאותיות שלו- עומדות על נקודה אחת, בניגוד לאותיות 'א מ ת' – שנשענות על בסיס איתן.

ד. סיכום:

לשקר יש מחיר כבד. אמנם נראה לנו בתחילה שהוא מועיל, וזו גם הסיבה שבגללה לרוב אנשים משקרים: לא בגלל רצון להזיק, אלא מתוך תחושה שאם הם ישקרו- הדברים יסתדרו בצורה נוחה יותר. האמת דורשת מהאדם חשיפה וגילוי, אמון באדם שמולו ואמונה חזקה בצדק.

נסיים בסיפור:

פעם אחת באו אל רבי נטע מחלם שני אנשים שרצו להקים עסק בשותפות, וביקשו ממנו שיכתוב עבורם את הסכם השותפות.

לקח רבי נטע דף נייר וכתב בארבע פינות הדף את האותיות – א', ב', ג' ו-ד'.

"הנה לכם חוזה השותפות", אמר הרבי לשותפים.

הביטו בו השניים בתמיהה: "זה החוזה?" שאלו.

הסביר הרבי: "ארבע אותיות אלו רומזות לדרך שבה עליכם לבחור:

'אֶלֶף' – פירושה 'אמת', ואז 'בֵּית' – משמעה 'ברכה'.

אך אם יש 'גימל', כלומר גנבה, הרי שיש 'דָּלַת', כלומר דלות".

נספח 1:

קטע א':

הפרופסור דן אריאלי מספר בהרצאותיו על ניסוי שבו הפגישו בין שני אנשים זרים ונתנו להם לשוחח זה עם זה במשך עשר דקות. בתום השיחה הפרידו אותם לחדרים שונים, ושאלו אותם אם סיפרו שקרים בשיחה. כמעט כולם אמרו שלא. בשלב זה, החוקרים שלפו הקלטה של השיחה, והציגו אותה משפט אחר משפט. הממצאים מסעירים, ומראים כי אנשים משקרים בממוצע בין פעמיים לשלוש פעמים בשיחת היכרות קצרה של עשר דקות. מתברר כי אנחנו משקרים הרבה ובתכיפות גבוהה, כדי להיות מנומסים.

קטע ב':

ג'ימיני הצרצר נעצר ערב אחד בבית המלאכה של הנגר ג'פטו כדי להתחמם מפני הקור. הוא צופה בג'פטו מסיים לעבוד על בובת מריונטה שלה הוא קורא בשם פינקויו. לפני שנרדם, ג'פטו מביע את רצונו שפינקויו יהפוך לילד אמיתי. במהלך הלילה מבקרת פיה כחולה בבית המלאכה ומעניקה חיים לפינקויו, אולם הוא נותר בובה. הפיה מסבירה לפינקויו שיוכל להיות ילד אמיתי בשר ודם אם יוכיח את עצמו כאמיץ, כן, לא אנוכי ומסוגל להבדיל בין טוב לרע על ידי האזנה למצפון שלו. פינקויו לא מבין מה הוא מצפון, וג'ימיני מופיע כדי להסביר לו את זה. הפיה הכחולה מציעה לג'ימיני לשמש כמצפון של פינקויו והוא מסכים לקבל עליו את המשימה.

למחרת, פינקויו התמים מובל בדרך הלא נכונה על ידי שני נוכלים בשם שמשון ויובב, המשכנעים אותו כי עדיף לו להצטרף לתיאטרון הובות. פינקויו הופך לכוכב ההצגה כבובת מריונטה קסומה בלי חוטים. אולם, כאשר פינקויו רוצה לחזור הביתה למשך הלילה (אם כי מבטיח לחזור לפנות בוקר), מפעיל התיאטרון נועל את פינקויו בכלוב ציפורים ומאיים עליו אם לא יציית לו.

במהלך הלילה, הפיה הכחולה מגיעה כדי לשאול מדוע פינקויו לא ציית לג'פטו למרות הפצרותיו של ג'ימיני, פינקויו משקר מפני שהוא בוש במעשיו, אבל עם כל שקר האף שלו גדל וגדל עד שהוא הופך להיות ענף ארוך של עץ. הפיה הכחולה מסבירה כי "שקר ימשיך לגדול ולגדול, עד שיהיה חשוף כמו האף על פניך." פינקויו נודר לשפר את דרכיו להבא והפיה הכחולה משחררת אותו לחופשי, ומזהירה

כי זו תהיה הפעם האחרונה שהיא עוזרת לו. (ויקיפדיה)

קטע ג':

אמר רבא: מתחלה הייתי אומר: אין אמת בעולם.

אמר לי אחד החכמים ורב טבות שמו, ויש אומרים רב טביומי שמו, שהיה אדם כה ישר שאם היו נותנים לו את כל חללי העולם - לא היה משנה בדיבורו.

פעם אחת נזדמן למקום אחד ששמו "קושטא" (אמת בארמית), ולא היו יושביו משנים בדיבורם, ולא מת אדם משם בלא זמנו.

נשא אשה מהם והיו לו שני בנים ממנה.

פעם אחת היתה אשתו יושבת וחופפת ראשה, באה השכנה והקישה על הדלת.

סבר: לאו דרך ארץ הוא, אמר לה: אינה כאן. מתו לו שני בנים.

באו אנשי המקום לפניו, אמרו לו: מה זה? אמר להם: כך וכך היה מעשה.

אמרו לו: בבקשה ממך, צא ממקומנו, ולא תגרה בנו את המוות.

(מסכת סנהדרין צז, ע"א; מתורגם).